

FORSETE
Rets- og kriminalpolitisk tænketank

Torsdag den 31. marts 2022

Justitsministeriet
Strafferetskontoret@jm.dk
Ambr@jm.dk
Sagsnr. 2021-0090-3592

Udtalelse fra Den Rets- og Kriminalpolitiske Tænketank Forsete

om

Ændringer, der vedrører ungdomskriminalitetsloven og nævnsprocessen i Ungdomskriminalitetsnævnet,

i udkast af 3. marts 2022 til forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og forskellige andre love (Effektivisering af straffesagskæden og nævnsprocessen i Ungdomskriminalitetsnævnet, øget adgang til videregivelse og optagelse af fotos og forbedring af politiets muligheder for efterforskning m.v.)

1. Ændring af Ungdomskriminalitetslovens § 2

Der foreslås ændring af ungdomskriminalitetslovens § 2, således at anvendelsesområdet udvides til også at omfatte overtrædelser af straffelovens § 119b.

Forsete kan ikke anbefale ændringen.

Ved den foreslåede ændring vil mistanke om eller overtrædelse af straffelovens § 119b skulle forelægges Ungdomskriminalitetsloven, uden foretagelse af en risikovurdering for fremtidig kriminalitet.

Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget om straffelovens § 119b, at bestemmelsen ikke indebærer en nykriminalisering i forhold til det, der allerede er strafbart efter straffelovens § 119, men med forslaget forudsættes det, at straffen efter bestemmelsen kan forhøjes med omkring en trediedel i forhold til den straf, der hidtil havde været fastsat af domstolene for tilsvarende overtrædelser af § 119.

Hovedårsagen til indførelse af § 119b synes at være en række angreb på politi, brandvæsen m.v. nytårsaften eller ved andre uroligheder. Bestemmelsen skal vise samfundets afstandtagen til den type utryghedsskabende uroligheder.

Samtidig indeholder bemærkningerne til § 119b afsnit, hvoraf det fremgår, at problemet ikke løses med strafskærpelser alene. Der skal fortsat være fokus på politiets forebyggende, beredskabsmæssige og efterforskningsmæssige indsats. Politiets forebyggende arbejde består bl.a. i lokalpolitiets arbejde i eksempelvis udsatte boligområder, der giver politiet et indgående kendskab til og relation til områdets børn og unge, hvilket kan have en konfliktnedtrappende effekt i de situationer, hvor der opstår uroligheder. Der

indgår også samarbejde med gadeplansmedarbejdere, klubber og boligsociale medarbejdere. Dette arbejde vil især blive intensiveret i perioden op til og lige efter nytår.

Det antages, at overtrædelser af straffelovens § 119b allerede i dag er omfattet af ungdomskriminalitetslovens § 2, stk. 1, nr.2 og stk. 2, nr.2, såfremt betingelsen om, at barnet eller den unge vurderes at være i særlig risiko for at begå yderligere kriminalitet, også er opfyldt.

Forsete finder, at det navnlig for så vidt angår de 10-14 årige vil være mest hensigtsmæssigt – for at holde disse børn uden for kriminalitet – at der forud for, at en evt sag indbringes for Ungdomskriminalitetsnævnet, tillige skal foretages en risikovurdering for fremtidig kriminalitet, således som det sker nu, ligesom

Forsete finder, at det vil være mest hensigtsmæssigt fortsat at satse stærkt på det forebyggende arbejde, som nævnt i bemærkningerne til lovforslaget om § 119b for at hindre denne form for kriminalitet.

Der foreslås tillige ændring af ordlyden af ungdomskriminalitetslovens § 2, således at udtrykket “personfarlig kriminalitet” erstattes med opremsning af de omfattede §§.

Forsete har ingen bemærkninger hertil.

2. Indsættelse af ny bestemmelse § 36a i ungdomskriminalitetsloven

Efter udkastets § 36a, stk. 1, 1.pkt. kan kommunen indstille til Ungdomskriminalitetsnævnet, at der ikke skal iværksættes foranstaltninger, jf. lovens §§ 12-14, af hensyn til svært nedsat psykisk funktionsevne hos barnet eller den unge.

Efter udkastets stk. 2 kan Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelse træffes af formanden eller næstformanden på skriftligt grundlag.

Forsete kan anbefale ændringerne

Loven giver ikke i dag mulighed for efter et konkret skøn at undtage børn og unge, der formelt er omfattet af målgruppen for Ungdomskriminalitetsnævnet, selvom de lider af en svært nedsat psykisk funktionsevne, der bevirker, at det ikke er formålstjenligt at behandle sagen i nævnet.

I Justitsministeriets devaluering “Screening og henvisning. En devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet” peges der i den forbindelse på, at børn og unge med svært nedsat psykisk funktionsevne ikke vurderes at være kognitivt i stand til at forstå sagsprocessen, og at deltagelsen i nævnsmødet kan være en belastning for det pågældende barns og den unges mentale helbred. Videre peges der på, at børn og unge med svært nedsat psykisk funktionsevne i vidt omfang i forvejen modtager omfattende social støtte efter serviceloven, hvorfor et af Ungdomskriminalitetsnævnet fastsat forbedringsforløb med dertil hørende tilsyn af Ungekriminalforsorgen ikke vurderes at kunne forbedre den kriminalpræventive indsats.

Forsete er helt enig i disse betragtninger.

3. Ændring af ungdomskriminalitetslovens § 6

Efter udkastet til lovforslaget er indsat en bestemmelse i § 6, stk. 3, hvorefter formanden kan beslutte, at nævnet skal bistås af en børnesagkyndig i sager vedrørende unge i alderen 15-17 år, når det skønnes særdeles påkrævet af hensyn til den unge.

Forsete kan anbefale ændringen

Forsete skal dog anbefale, at muligheden udvides til også at omfatte de tilfælde, hvor den børnesagkyndige alene vurderes at kunne bidrage til en bedre dialog med den unge. Formålet med nævnsprocessen er at bringe den unge ud af sin kriminelle løbebane. Dette forudsætter en god dialog med den unge.

Forsete skal videre gøre opmærksom på, at det efter ordlyden kun er formanden, der kan træffe denne afgørelse, og ikke næstformanden, hvilket forekommer upraktisk.

Børnesagkyndige skal som udgangspunkt deltage i nævnsmøder, der vedrører børn og unge i alderen 10-14 år, mens dette alene gælder i særlige tilfælde, når det vedrører unge i alderen 15-17 år.

Ved vurderingen af, om deltagelse af en børnesagkyndig i nævnsmødet skønnes særdeles påkrævet af hensyn til den unge, skal der navnlig lægges vægt på, om den unge har nedsat psykisk funktionsevne eller andre psykiske udfordringer, uden at den pågældende skal undtages fra nævnsmøde efter den foreslåede bestemmelse § 36a. Det kan eksempelvis være sager, hvor det konkret vurderes, at nævnsbehandling har en positiv effekt for den unges fremadrettede udvikling trods den unges psykiske udfordringer, eller til en faglig vurdering af en ungefaglig undersøgelse.

En børnesagkyndig vil derimod som udgangspunkt ikke være særdeles påkrævet af hensyn til den unge, hvis den børnesagkyndige alene vurderes at kunne bidrage til en bedre dialog med den unge.

I Justitsministeriets devaluering "Nævnsmødet. En devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet" tilkendegiver de fleste nævnsmedlemmer, at afgrænsningen er velfungerende, mens få giver udtryk for et ønske om børnesagkyndig deltagelse i flere nævnsmøder.

Størstedelen af dommerne (71%) finder samtidig, at de børnesagkyndiges deltagelse styrker dialogen ved mere end 90% af nævnsmøderne.

Forsete finder på denne baggrund, og når henses til formålet med nævnsmødet, at muligheden for deltagelse af en børnesagkyndig bør udvides til også at omfatte de tilfælde, hvor dialogen med den unge kan styrkes.

4. Ophævelse af ungdomskriminalitetslovens § 12, stk. 2

Ændringen vil medføre, at det ikke fremover vil være en betingelse for at pålægge en straksreaktion, at der foreligger oplysninger om, at barnet eller den unge har adfærdsproblemer eller udviser negativ adfærd af en sådan karakter, at der er risiko for, at barnets eller den unges udvikling er i fare.

Ifølge bemærkningerne vil en straksreaktion herefter skulle pålægges, hvis barnets eller den unges udviste adfærd giver grundlag herfor.

Formålet med ændringen er en øget brug af straksreaktioner.

Forsete skal i denne forbindelse henlede opmærksomheden på de oprindelige forarbejder til ungdomskriminalitetsloven, hvoraf fremgik, at straksreaktioner som udgangspunkt skal fastsættes ud fra principperne om "restorative justice" (genoprettende ret). Formålet med en straksreaktion skal være, at barnet eller den unge skal gøre den skete skade god igen. Løsrives straksreaktionen fra handlingen, bliver det en ren straf, og dermed mistes formålet med loven om at støtte den unge til en kriminalitetsfri tilværelse fremover.

Affattelse af et nyt stk. 2 i ungdomskriminalitetslovens § 12

Efter det nye stk.2 , bemyndiges justitsministeren til at fastsætte regler for erstatning og godtgørelse til børn og unge for følger af ulykkestilfælde m.v., der pådrages ved udførelse af en straksreaktion.

Forsete kan anbefale denne ændring.

Det fremgår af Justitsministeriets devaluering "Nævnsrådet. En devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet", at straksreaktioner i dag bliver benyttet i få sager i praksis. Som årsag hertil er der bl.a. peget på den nuværende formulering i § 12, stk.2, som af nogle nævnsmedlemmer opfattes som et snævert anvendelsesområde. Der peges endvidere på, at kommunerne sjældent indstiller til straksreaktioner, og på, at der i praksis ofte ikke vil blive tale om en hurtig reaktion på grund af sagsbehandlingstiderne.

Det fremgår af Justitsministeriets devaluering "Ungefaglig undersøgelse og indstillinger. En devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet", at der blandt fagpersoner er et manglende kendskab til, hvad straksreaktioner er, hvad det vil sige at indstille til en straksreaktion, og at der er tvivl om rammer og retningslinjer for straksreaktioner, herunder sammenhængen med arbejdsmiljølovgivningen og forsikringsmæssige forhold.

Ungdomskriminalitetsnævnet skal efter udkastet til forslaget fremover alene lægge vægt på de grundlæggende hensyn for at pålægge en straksreaktion, herunder navnlig at reaktionen har en opdragende karakter over for barnet eller den unge, og at reaktionerne har et udviklingsmæssigt sigte, således at barnet eller den unge bidrager til et trygt og ordentligt samfund.

Men Ungdomskriminalitetsnævnet vil fortsat kunne lægge vægt på oplysninger om kriminalitetens omfang eller grovhed, ulovligt skolefravær eller anden forsømmelse af undervisningspligten, adfærds- og tilpasnings problemer, eller at barnet eller den unge forud for sagens behandling har nægtet eller undladt at samarbejde med de relevante myndigheder om løsning af sine problemer.

Regeringen vil som en del af udspillet "Et tryggere Danmark" af 14. november 2021 udarbejde et idekatalog med en række nye bud på mulige Straksreaktioner.

Det er på denne baggrund vigtigt for Forsete at henlede opmærksomheden på de oprindelige forarbejder, hvoraf fremgik, at straksreaktioner som udgangspunkt skal fastsættes ud fra principperne om "restorative justice", (Genoprettende ret). Formålet med en straksreaktion skal være, at barnet eller den unge skal gøre skaden god igen. Løsrives straksreaktionen fra handlingen bliver det en ren straf, og dermed mistes formålet med loven om at støtte barnet eller den unge til en kriminalitetsfri tilværelse fremover.

For så vidt angår ændringsforslaget, der giver justitsministeriet bemyndigelse til at fastsætte regler om erstatning og godtgørelse til et barn eller en ung for følger af et ulykkestilfælde m.v., der pådrages ved udførelsen af en straksreaktion, vil det medføre, at barnet eller den unge klart vil være omfattet af reglerne i arbejdsskade-forsikringsloven, uanset straksreaktionen ikke kan antages at have værdi for "arbejdsgiveren".

Det er en god og nødvendig ændring.

Det andet problem, om arbejdsmiljølovgivningen er opfyldt i forbindelse med en straksreaktion (f.eks. i forhold til alderskriterium og arbejdstid), som har vist sig at være et praktisk problem, ses der ikke at være anvist løsninger på.

5. Ændring af ungdomskriminalitetslovens § 9.

I udkastet til lovforslaget nyaffattes § 9, således at justitsministeren kan fastsætte regler om, hvilken myndighed Ungdomskriminalitetsnævnets sekretariat skal høre under. Det forventes, at sekretariatsbetjeningen flyttes fra politiet fra den 1. januar 2023 til Danmarks Domstole.

Forsete kan anbefale, at Ungdomskriminalitetsnævnets sekretariat placeres under Danmarks domstole, men finder, at placeringen bør være lovbestemt på linje med en række andre nævn, herunder Procesbevillingsnævnet, som henhører under Danmarks Domstole.

Sekretariatets hovedopgave er at yde kvalificeret juridisk og praktisk servicering af nævnets formandskab, koordinationsudvalget og nævnets øvrige medlemmer. Sekretariatet forbereder sagerne til brug for nævnets behandling, herunder fremsendelse af sagen til nævnet, indhentning af udtalelse fra den ansvarlige kommune, fremsendelse af akter til og indkaldelse af de relevante personer. Da nævnets formandskab er dommere, og da nævnsmøderne ledes af en dommer, findes det naturligt, at sekretariatet placeres under Danmarks Domstole.

Forsete forudsætter, at ændringer – således som det sker i dag – efter etableringen af sekretariatet vedrørende sekretariatsbetjeningen af nævnet, drøftes med nævnets formand. Det gælder både myndighedsplacering, fysisk og geografisk placering samt organisering.

6. Ændring af ungdomskriminalitetslovens § 31, stk.4,

Det foreslås, at der i ungdomskriminalitetslovens § 31, stk. 4, indsættes et stk. 3, hvorefter kommunen kan iværksætte en psykologisk undersøgelse af forældremyndighedsindehaverne.

Forsete kan anbefale denne ændring.

Det foreslås endvidere, at der indsættes et nyt nr. 4 i ungdomskriminalitetslovens § 34, stk. 2, hvorefter en vurdering af forældremyndighedsindehaverens kompetencer til at varetage omsorgen for barnets og den unges særlige behov, herunder med hjælp og støtte efter serviceloven eller anden relevant lovgivning, skal indgå i en indstilling om anbringelse uden for hjemmet efter lovens § 14 eller § 14, jf. § 15-17.

Forsete kan anbefale denne ændring.

Ungdomskriminalitetslovens § 31 indeholder nærmere regler for den ungefaglige undersøgelse. Bestemmelsen skulle i det væsentlige svare til en børnefaglig undersøgelse efter servicelovens § 50. Servicelovens § 50 giver i modsætning til ungdomskriminalitetslovens § 31 mulighed for, at kommunen kan iværksætte en psykologisk undersøgelse af forældremyndighedsindehaveren. Undersøgelsen skal foretages af en autoriseret psykolog.

Forsete finder det velbegrundet, at der er samme muligheder for at foretage en psykologisk undersøgelse af forældremyndighedsindehaveren i begge undersøgelser. Undersøgelsen forudsætter samtykke fra forældremyndighedsindehaveren.

Forsete finder det endvidere velbegrundet, at det af indstillingen om anbringelse efter ungdomskriminalitetslovens § 14 og § 14, jf. §§ 15-17 skal fremgå en vurdering af forældremyndighedsindehaverens kompetencer til at varetage omsorgen for barnets og den unges særlige behov, herunder med hjælp og støtte efter serviceloven eller anden relevant lovgivning.

Det vil sikre forældremyndighedsindehaverens retssikkerhed og grundlaget for afgørelsen styrkes.

Forsete finder ikke anledning til at udtale sig om ændringsforslagene til ungdomskriminalitetslovens § 21, § 22 og § 23 med henblik på at smidiggøre og effektivisere nævnsprocessen.

Forsete skal dog henlede opmærksomheden på Børnekonventionens artikel 12, idet det ikke ses beskrevet, hvordan man sikrer de 10-11 åriges mening i de sager, der behandles i en skriftlig proces og hvor disse børn ikke har partsstatus.

Med venlig hilsen
Birgitte Holmberg Pedersen
Bestyrelsesmedlem Forsete. Tidligere byretspræsident